

בלבבי ארבע יסודות

שואל לעניין מבט מבחוץ על עולם ארבעת היסודות

רבים, ועיין בספרי קבלה רק לפעמים וע"פ רוב בלילה בשעה מאוחרת, כה זוכר אני מימי נעורי...".

יעקב: נראה לי שכל זה קשור גם למה שכבר דיברנו על בעלי המוסר, שהעיקר אצלם היה נקודת בקשת האמת הפנימית וקבלת עול מלכות שמים למעשה ממש... לכן דאגו להסתיר את פן החכמה שבו, בין אם זה חכמת כוחות הנפש ובין אם זה חכמת הקבלה, שלא ייהפך למשהו חיצוני ונפרד...

צבי: נכון מאוד... אלו הם דברי הגר"א הידועים במשלי (טז, ד) שכתב "עכשיו אין לנו להלוך בגדולות ונפלאות, אך לראות שיהי' מעשינו אל ה', היינו לפי רצונו ית', ויכוננו מחשבותיך, כלומר המעשים עצמן שהן מצות עשה בקיומן וזהירות מלא תעשה הם יכוננו מחשבותיך, כי כל פעל ה' למענהו, כלומר שעיקר רצון ה' הם התורה והמצוות... כלומר מה שנסתר הכל הוא למען... התורה והמצווה שבנגלה, והן עיקר הכל..."

אבל ביאור הדברים הוא לא שאין צורך ללמוד את חכמת כוחות הנפש או את חכמת הקבלה, אלא שצריכים שהביקוש האמת וקבלת עול מלכות שמים יבואו לפני החכמה, בבחינת "מעשי מרובים מחכמתו", ואם הוא מבקש את החכמה מכוח ביקוש האמת אז זה וזה יעלו בידו...

[המשך בס"ד שבוע הבא...]

תוכן הגיליון

שואל לעניין מבט מבחוץ על עולם ארבע היסודות... א'

שאלות שנשלחו חינוך הבנים ב'

שבעים כוחות הנפש לגר"א עפר ה'

מבחן להערכה עצמית ו'

מהות המידות מים כח הקרירות שבמים ותיקונה... ט'

מדור ארבעת היסודות - הלכה י'

על אודות ביאור הגר"א שעל ספרא דצניעותא, ראיתי אז בלילה בחלומי איש זקן עובר עלי בפנים של תרעומת, ולמחרתו חקרתי על תארו של הגר"א ותארוהו לי דומה ממש לדמות שראיתי בחלומי, ומזה הבנתי שאין אני ראוי גם לעיין בענין זה".

על ר' ישראל סלנטר בעצמו כותב תלמידו ר' יצחק בלאזר ב"נתיבות אור" שנדפס בסוף ספר אור ישראל, וז': "הוא הסתיר בכל היכולת את גדולת תורתו וצדקותיו... על כן גם מהות בקיאותו לא היה אפשר לידע על נכון... לפי הנראה ידע הרבה גם בנסתרות, כי היה אצלו גם ספרי קבלה, ולפעמים היה מחפש בנרות להשיג איזה ספר מספרי הקבלה, אולם כדרכו בקודש לא דיבר מאומה בזה עם שום אדם, ועל כן עקבותיו לא נודעו לנו בזה".

והיום נמצא מכתב מבן אחיו של הגר"ס, הגאון ר' אריה לייב ליפקין, שעסק הרבה בקבלה, והוא מביא בשם ר' ישראל ביאור בדברי הזוה"ק (בראשית קיז). "בשית מאה שנין לשתיתאה יתפתחון תרעי דחכמתא", וז"ל המכתב [ישורין כג עמו' קסח]: "שמעתי מאדוני דודי מו"ר הגאון הגדול וצדיק יסוד עולם כו' קש"ת מו"ה ישראל סלאנטר זצ"ל, שפירשו ע"ד שאמרו שבבא עשרת ימי תשובה שערי תשובה נפתחין, ומ"מ לא הכל שבים בתשובה אז, רק פשוט שהכוונה שהפתח נפתח לפני מי שירצה לכנסו ומי שישתדל בעקרי התשובה יקובל אז. כן הכוונה שיפתחו שערי החכמה ומבועי דחכמה, שמי שירצה לעמול ולטרוח הרבה לשם שמים אחרי החכמה יהיה הפתח פתוח לפניו להשיגה ביותר ולהצליח בה, עכ"ד מה שלקחה אזני מפיו שלו. והובאו תוכן הדברים גם בלשם (ספר דע"ה ח"א, דרוש ה', סי' ג' אות ד'). וכנראה ר' ישראל אמר את הדברים האלו מהיכרותו איתם מקרוב...

יעקב: והטעם שהסתיר את הדברים כ"כ הוא לכאורה כמו שכבר דיברנו, שהמסורה מהגר"א היתה שלא לפרסם את לימוד הקבלה להמון העם...

צבי: כן היה דרכם של כל גדולי ליטא ממשכי דרכו של הגר"א... גם על החפץ חיים כותב בנו (ספר דוגמא מחיי אבי עמו' כ'), שהוא "החזיק מאוד בחכמת הקבלה כי הוא אחד מחלקי התורה היותר נעלים... אמנם דאג כי לא יספיק לו הזמן להתעמק בה בשביל לימודיו הנגליים שהם צורך

רקע: שבוע שעבר עסקו החברים בראשית שלשלת המסורה של בעלי המוסר, שמגיע מהגר"א זצ"ל, וראו כמה מקורות המראים את מרכזיות עניין ארבעת היסודות בתורת המוסר והאגדה של הגר"א...

יעקב: אכן רואים שהגר"א עשה שימוש נרחב במבט ארבעת היסודות... ובאמת אין זה פלא, מאחר שהדברים מפורשים בזהר הקדוש, ועיקר העמל של הגר"א הרי היה לאחד יחד את כל חלקי התורה, נגלה ונסתר גם יחד... אבל האם אנחנו רואים להדיא כי בעלי המוסר באמת השתמשו והושפעו מכתבי הגר"א האלו? **גרשון:** איך שאני רואה עד עכשיו, הבאת בעצם הרבה מקורות מדברי רבותינו לארבעת היסודות, אבל הם בעיקר או מהקדמונים, או מהקבלה - מהזוהר הקדוש, ר' חיים ויטאל, והחסידות. וכמו שיעקב טוען, גם מה שהבאת מהגר"א לכאורה מגיע בעיקר מהזוהר הקדוש... אבל בעלי המוסר לכאורה לא השתמשו במקורות הקבלה, והמסורה של המוסר לכאורה הגיעה רק מהחלק הנגלה של תורת הגר"א... אז אני לא יודע עד כמה באמת הם השתמשו ב"שערי קדושה" של ר' חיים ויטאל, או בכתבי הגר"א שאתה מזכיר...

צבי: נתחיל עם ספר שערי קדושה - יש לנו עדות מפורשת מראשוני בעלי המוסר שעשו שימוש נרחב בספר שערי קדושה... וז"ל ר' נפתלי אמסטרדם, במכתב לבנו שנדפס בקובץ "אור המוסר" גליון יא עמו' עד, כשהוא מדבר על פטירתו של ר' ישראל סלנטר:

"אנכי יושב כעת לבדי בחדר מיוחד, וכשתי שעות ביום אני עוסק בספר המוסרי, שעה אחת בבוקר בספר שערי קדושה, ובערב שעה אחת בספר ראשית חכמה, וכאשר נכנסו הרעיונות בלב כראוי אז מתנחם אני..."

יעקב: ומה ביחס לכתבי הגר"א או ספרי הקבלה? **צבי:** ישנם הרבה מקורות שגדולי המוסר עסקו בקבלה בהצנע... דבר ראשון, ר' זונדל מסלאנט, רבו המובהק של ר' ישראל סלנטר, עסק הרבה בקבלה ובכתבי הגר"א, כמסופר בספרי תולדותיו [ע' בספר אור ישראל מסלנט פ"ו].

וז"ל ספר "רבי יוסף זונדל מסלנט", עמו' מז: "פעם אחת כשאמרו עליו שהוא יודע את הקץ המרומז בביאור הגר"א שעל ספרא דצניעותא והפצירו בו שילגוהו, אמר, אמנם כן בהיותי פעם אחת אצל הגאון ר' אברהם בן הגר"א ודברנו הרבה

שאלות שנשלחו למערכת חינוך הבנים

שאלה:

של נפשו הפנימית של החניך.

נתחיל מ"נשמת החינוך" - החינוך הפנימי. ונקדים בשאלה:

כל חינוך מגיע לחניך, לכאורה, מבחוץ. אם החניך כבר היה רוצה מעצמו רק את הטוב, לא היה צורך בחינוך. החינוך נצרך בגלל שהחניך עצמו עוד לא הגיע להכרה השלימה מהו הטוב, ולכן המחנך צריך להביא אותו לידי אותה הכרה. וא"כ, כל חינוך מלווה בקושי יסודי - מה יגרום לחניך לקבל ולהפנים את החינוך שמציעים לו? הרי זה משהו שמגיע אליו מבחוץ, ולמה שהוא יפתח את ליבו ויפנים אותו, ולא יפנה אליו עורף ויוקיע אותו?

באמת, אותה שאלה תקפה גם ביחס של האדם בינו לבין עצמו. שורש החינוך מתחיל לא בין אב לבנו או בין רב לתלמידו, אלא בין האדם לעצמו. בתוך כל אדם, ובפרט כל מחנך, חייב להיות תהליך פנימי של "חינוך" - האדם תמיד צריך לחנך את עצמו עוד ועוד. זהו תהליך של "ידיעת היום והשבות אל לבבך". יש לנו מצוה תמידית של תלמוד תורה, שע"י לימודה האדם לומד להכיר את האמת בשכלו עוד ועוד. אבל אחרי כן השכל צריך לחנך גם את הלב, שגם הלב יקבל מבט יותר ויותר בהיר מהו הטוב האמיתי, ורק זהו האדם השלם. וגם כאן יש לשאול אותה השאלה - הרי הכרת השכל היא כח "חיצוני" ללב, ולמה שהלב [ה"חניך"] יקבל ויפנים מה שיש לשכל [ה"מחנך"] להציע לו? מה יגרום ללב להתחבר ולהפנים את הדברים?

יש לכאורה ארבעה כוחות כלליים שעל ידם המחנך יכול להשפיע על חניכו. שניים מהכוחות הם כוחות חיצוניים, והשניים האחרים הם כוחות פנימיים. שני הכוחות החיצוניים הם א. כח של כפייה, וב. כח של "שלא לשמה". ושני הכוחות הפנימיים הם אהבה ואמונה. ונסביר את הדברים בעיקר ביחס לחינוך בין האדם לעצמו, וממילא תובן משמעות הדברים גם כלפי החינוך בין אדם לחברו.

נתחיל עם כח הכפייה. יש כלל של "מוח שליט על לב" - הקב"ה נתן לאדם כח הבחירה, שעל ידו האדם יכול לפעול למעשה ע"פ שכלו גם כנגד מידותיו, בצורה של "כפייה". וא"כ, השכל כמחנך יכול לכופף את חניכו - הלב - לעשות כפי שהוא מצוה אותו, גם אם לא ירצה להסכים.

אולם, למרות שהחלק הזה נצרך ג"כ לפעמים, וכמו שיבואר להלן בנושא העמדת הגבולות של יסוד העפר, פשוט שאי"ז אמור להיות עיקר הכוח של החינוך. שהרי אף שיש כח של "מוח שליט על לב", יש כנגדו גם כח של "מרידה", שאם רצונו של הלב תמיד רק נדכא נדכא ע"י השכל והלב לא מקבל את סיפוקו, עלול להצטבר בלב שנאה עזה יותר ויותר, עד שבשלב מסוים הוא יפרוק את עולו של השכל וילך לקצה האחרון השני.

הכח השני הוא כח של "על מנת לקבל פרס". מכח כך, האדם יכול לשחד את ליבו לפעול כפי הכרת שכלו ע"י שהוא יחשבן את הרצונות שמדברים ללב, ויחליט לעשות "מסחר" עם ליבו שאם הוא יסכים לפעול כפי הכרת השכל, השכל יסכים לתת ללב גם את רצונותיו שלו. כאן כבר אין כ"כ סכנה של "מרידה", כיון שגם הלב "מרויח" ע"י ההליכה כפי השכל. אולם, עדיין יש כאן חסרון בסיסי שהלב לא מחובר כלל לרצון השכל, ואין כאן אלא הסכמה מקרית שהלב מסכים לעשות בפועל כפי רצון השכל כיון שהוא ירוויח "מצד אחר". והתולדה של הדברים עלולה להיות שככל שהשכל ימשיך לשחד את הלב, הלב רק יתרגל יותר ויותר למילוי שאיפותיו ורצונותיו ויתבע עוד ועוד, והנתיקו שביניהם רק ילך ויתעצם. ולכן,

כמו הרבה אנשים, אני מעוניין ללמוד איך לגשת לחינוך הילדים בצורה הנכונה. לדוגמה, איך לגשת לנושא ההענשה: מצד אחד אני רוצה תמיד לתת לילדים שלי רק אהבה וטוב, ואני מרגיש רע כל פעם שאני כועס עליהם ומעניש אותם. מצד שני, יש ילדים שאם לא אעצור אותם בכח מלעשות מה שהם רוצים, פשוט אין להם גבולות. האחד עלול להשתולל ולעשות דברים טיפשיים מאוד שיזיקו לו ולאחרים, השני עלול לכעוס ולפרוק את כעסו בצורה כמעט בלתי מרוסנת, השלישי עלול להתלונן רצוף כל היום ולעצבן את כולם... האם ניתן לקבל מבט כללי על נושא החינוך דרך המבט של ארבעת היסודות?

תשובה:

כיון שנושא החינוך הוא נושא מרכזי מאוד, ננסה כאן לתת סקירה כללית על החלקים השונים של החינוך ממבט ארבעת היסודות, ואולי בהזדמנות אחרת נזכה להאריך בכל אחד מחלקי העבודה באופן מפורט יותר. לצורך כך, נחלק את עבודת החינוך לארבעה חלקים, כנגד ארבעת היסודות, באופן זה:

כנגד יסוד העפר, עבודת המחנך היא לקבוע גבולות לחניך ולהעמיד אותם, ובכך לעורר ולבנות בחניך כח של שליטה עצמית.

כנגד יסוד המים, עבודת המחנך היא לבטאות לאורך משך התעסקותו עם החניך את אהבתו לחניך ואת דאגתו לטובו של החניך, ובכך להביא אותו לתפיסה כללית שהעולם הוא מקום של אהבה וחיוניות, וכמו שכתוב בתורה "וירא את כל אשר עשה והנה טוב מאוד".

כנגד יסוד הרוח, עבודת המחנך היא לכוון ולהנהיג את גידולו הנפשי והתפתחות דעתו של החניך בצורתם האמיתית, ובכך להביא אותו להזדהות עם הרצונות הטובים ועם המיאוס ברע באופן טבעי, ע"ד הפסוק "חנך לנער ע"פ דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו".

וכנגד יסוד האש, עבודת המחנך היא להאמין בעוצמה הפנימית הנעלמת בכל חניך ולנסות לגלות אותה, ולהביא גם את החניך למצב שהוא יאמין בכוחות הגנוזים בעצמו וינסה לגלות אותם.

ועכשיו ננסה להאריך קצת לבאר את כל אחת מהעבודות האלו באופן מעשי. מהמבט המעשי יש לראות קשר בין עבודת יסוד העפר של קביעת גבולות לחניך, ובין עבודת יסוד הרוח של כיוון התנהגות החניך, כיון ששתי אלו משלימות זו את זו. שתי העבודות האלו שייכות להכוונת התנהגותו של החניך, והן ה"סור מרע" ו"עשה טוב" של החינוך המעשי.

לעומת זאת, עבודת יסוד המים של ביטוי אהבה, ועבודת יסוד האש של אימון בחניך, הן הלב והנשמה של החינוך. העבודות האלו בונות בעיקר את נפשו הפנימית של החניך, ופחות נוגעות בהתנהגותו החיצונית. ביחס לחינוך המעשי, הן קובעות בעיקר את ה"רקע" הנצרך, שהוא "אווירה" של נעימות ואימון. כי גם לחינוך המעשי צריכים להשרות אווירה כזו לפני שניגשים למעשי החינוך, שאם לא כן החניך עלול להתנגד לחינוך המעשי או להתייאש ממנו. כמו כן, צריכים להיזהר ולדאוג שהחינוך המעשי לא יהרוס את האווירה הזו שהיא "נשמת החינוך", שאם כן, לא רק שהחינוך המעשי עלול הרבה פעמים לא להצליח, אלא שגם אם הוא כן מצליח עלול להיות שיצא שכרו בהפסדו, כיון שעל הדרך הוא הזיק לכל התפתחותו הנכונה

שאלות שנשלחו למערכת חינוך הבנים

מחייבת את המחנך. וא"כ, אין כאן שום עניין של "רצון זר" שיחצוץ בין המחנך לחניך, ואין עיכוב לחניך מלאמץ את אמונתו של המחנך גם בינו לבין עצמו בחייו האישיים.

עד כאן התמקדנו בעבודה של המחנך לגשת לכלל עבודת החינוך מתוך אמונה חיה שכן רצון ה'. אבל יש פן נוסף לעבודת האמונה של המחנך, והוא עבודתו לפתח אימון ביכולותיו הגנוזות של החניך, ולנסות לעורר אותן ולהביא אותן לידי גילוי. גם האמונה הזו מגיעה לא מכח הדעת, אלא מכח הביטול של יסוד האש. כאשר האדם מבטל את האנוכיות של עצמו, הוא בא לידי הכרה שכל כוחותיו ה"עצמיים" לא הגיעו לו מכח עצמו ואינם אלא מתנה שהקב"ה שתל בתוכו. ומכח כך, האדם בא לאמונה שבדיוק כמו שהקב"ה שתל בו כוחות עצומים - כוחותיו של הבורא ית'! - שאינם שלו, כן גם בכל נשמה אחרת שתל הבורא ית' כוחות ייחודיים ונפלאים אשר מחכים רק להיגלות. זוהי האמונה הכללית בחניך שצריכה לעמוד מאחורי כל עבודת המחנך, ושיא עבודת החינוך הוא הנחלת עצם האימון הזה לחניך, שיבוא להאמין בעצמו מכח עצמו.

עכשיו נעבור לחלק המעשי של החינוך, ונתחיל עם עבודת קביעת הגבולות של יסוד העפר. כאן המקום של נושא ה"משמעת" בחינוך. ידועים דברי הפסוק "עיר פרא אדם יולד" - כל אדם נולד עם מידות רעות במדרגה כזו או אחרת (כמו שהובאו כמה תיאורים בנוסח השאלה), ולילד אין מספיק דעת להעמיד לעצמו את הגבולות הנכונים למידותיו. והכלל הוא ש"הרגל נעשה טבע" - אדם שמתרגל מילדותו לפרוק את מידותיו הרעות בלי מעצור, יתקשה מאוד לשים גבול לעצמו גם כשהוא יתבגר וירצה בכך מאוד, כיון שמידותיו הרעות כבר יקנו שליטה חזקה בנפשו מרוב הוצאתן מן הכח אל הפועל. משא"כ אם האדם התרגל מקטנותו לשים למידותיו גבולות, גם בזה "הרגל נעשה טבע", ומתחזק באדם כח הגבול של יסוד העפר לעמוד כנגד הסחף של מידותיו. ואפילו אם בתחילה מה שמעורר את אותו כח של גבול היה רק כח חיצוני של "גדול העומד על גביו" שלא נתן לו לפרוק את מידותיו עד הסוף, מ"מ גם "דעת אחרת מקנה" עושה רושם, כי סוף סוף הילד למעשה אינו פורק את מידותיו, כי מכח הגדול מתעורר בקרבו כח הגבול שבנפשו והוא חודל מלפעול. וע"י כן הילד זוכה בטובה גדולה, כי יקל לו הרבה יותר להגביל את עצמו כשהוא יתבגר ויהיה לו דעת מכח עצמו. ולכן, חלק מעבודת המחנך וחלק מהטובה שהמחנך חייב להנחיל לחניכיו הוא לעזור לו לבלום את מידותיו הרעות כאשר הן מתעוררות, ולהעמיד להן גבולות. עבודה זו מתייחסת, כאמור, לחלק ה"סור מרע" שבחינוך המעשי - בלימת הנהגה בלתי רצויה.

כלפי החלק הזה צריכים הרבה פעמים להשתמש בכוחות החיצוניים של השפעת המחנך על חניכיו, שהרי כשמתעוררים מידותיו הרעות של הילד לפעמים מתקיים "בדברים לא יוסר עבד", ואין מנוס מלהשתמש בכח חיצוני יותר. אולם, חשוב להבין כי המטרה בחלק הזה של החינוך אינה בעצם להביא את הילד לבחור בטוב [מה ששייך לנושא הבא של יסוד הרוח], אלא כל המטרה היא למנוע את התוצאה שהוא יבחר ח"ו להוציא את הרע מן הכח אל הפועל למעשה. ולכן, גם אם המחנך יבלום את ההתפרצות של הילד בכח, כגון למשל אם הוא ירים ילד קטן המתפרץ בכעס ויוציא אותו החוצה לכמה דקות, או שיחזיק אותו חזק וימנע ממנו מלהוציא את כעסו מן הכח אל הפועל, גם בזה יש תועלת.

מה שצריכים להיזהר ממנו בחלק הזה הוא שתגובת המחנך יבטא רק כח יסוד העפר של בלימה, ולא כח יסוד האש של כעס.

גם הכח הזה אין לו מקום ביחס המרכזי שבין המחנך לחניך, ואין לו שימוש אלא כדיברון נוסף במקרים פרטיים לעורר את החניך לפעולה מסויימת.

מה הם, אם כן, הכלים העיקריים איתם משפיע המחנך על החניך? אלו הם האהבה והאמונה.

כל אדם זקוק לאהבה מבחוץ, וממבט שטחי עלולה גם האהבה שהחניך מקבל מהמחנך להצטייר כסוג של "פרס" שהמחנך מעניק לחניך. אולם באמת אין זה נכון, כי אהבה אמיתית א"א לקבל מבחוץ. אהבה היא בגימטריא "אחד" - בכדי לאהוב באמת את השני חייבים להתחבר אליו נפשית. צריך שיהיה איכפת לאהוב מטובת הנאהב גם בינו לבין עצמו, ושיצטער גם בינו לבין עצמו אם חסר לשני - א"א לאהוב להשאיר את עצמו "מחוץ" לאהבה. ולכן, כאשר החניך מרגיש שהמחנך אוהב אותו ואיכפת לו ממנו באמת, זה לא רק שהמחנך מעניק לו משהו שהוא רוצה, אלא שהוא מרגיש מחובר למחנך באופן נפשי. וכיון שכן, החינוך שהוא מקבל מהמחנך כבר לא מגיע אליו ממישהו זר אליו, אלא ממישהו קרוב אליו, ממי שאיכפת לו ממנו, ממי שהוא כמו חלק ממנו. ע"י הבעת האהבה של המחנך, החניך מתחיל להזהרות עם המחנך, וממילא ליבו נפתח לקבל את החינוך. הכח הזה של אהבה וחיבור מגיע מיסוד המים.

אולם, זה נכון מצד היחס הכללי שבין המחנך לחניך, אבל עדיין נשאר עוד שלב: הרי החניך לא רואה כ"כ את האמת והצורך שבחינוך שמחנכים אותו, ולכן באופן טבעי זה נתפס רק כ"רצון המחנך" שהחניך עצמו אין לו עניין בו. וכלשון חז"ל, "כתינוק הבורח מבית הספר". ולכן, אפילו אחרי שהמחנך מביע את אהבתו לחניך ובונה איתו יחס מצויין באופן כללי, עדיין עלול עצם החינוך להפריד ביניהם, כי סו"ס המחנך דוחף על החניך רצון זר שאין לחניך עניין בו. איך יכול המחנך להעביר את תוכן החינוך לחניך, מבלי לפגוע על ידי זה ביחס שביניהם?

כאן זה המקום של מרכיב האמונה. בכדי להשפיע באמת על החניך, חייב המחנך קודם כל להכיר ולהפנים בעצמו, ואח"כ להביע גם לחניך, שלמרות שהוא מחנך כפי דעתו, מ"מ הוא איננו עושה כן בגלל שזהו רצונו. בדרך כלל, אחרי שאדם מגיע להכרה מסויימת בדעתו, הוא כבר מרגיש רצון אישי לקיים ולפעול על פי ההכרה שהוא הגיע אליה, והוא רואה בכך את הצלחתו שלו. אולם, המחנך צריך להתגבר על הרצון הזה, ולהשתדל כמה שיותר להשתמש בדעתו רק ככלי להכיר על ידו את האמת - איך להדריך נכון את החניך, אבל שוב לרצות להדריך את החניך בדרך האמת רק מפני שהוא אמת, ולא מפני שכן דעתו האישית. ולכן, כשהוא מחנך את החניך, הוא צריך להביע שהוא מחנך אותו בדרך הזה רק בגלל שהוא מאמין שזהו רצון ה', והוא הולך אחרי המסקנה של שיקול דעתו רק בגלל שהוא מאמין שרצון ה' שהוא ישתמש בשיקול דעתו, ולא בגלל ההנאה מכך ששיקול הדעת שלו יתקיים. מצד ארבעת היסודות, יש כאן כח של ביטול האנוכיות, מכח יסוד האש.

אם החניך יראה שמה שמוביל את המחנך הוא לא רצונו האישי ודעתו האישי, אלא אמונתו שהדרך שהוא מדריך אותו לקחת היא הדרך האמיתית בשבילו בעצם - כלומר שהחניך יראה את אמונת המחנך שהדרך הזו מסמלת המציאות האובייקטיבית של רצון ה' ממנו - אז אותה מציאות מחייבת את החניך באותה מידה שהיא

א הערת מו"ר שליט"א - זה יכול להיות "אמונה" או "ידיעה". אמונה זה נכון, אבל זהו הגדרה דקה ונעלמת.

שאלות שנשלחו למערכת חינוך הבנים

לשמה! עצם העבודה לגלות את הלשמה "מתוך" השלא לשמה, היא היא עיקר עבודת החינוך! [הנקודה הזו נתבאר באריכות בספר הנודע "אל תחטאו בילד", שממנו הושפעו כמה נקודות בתשובה הזו.]

איך מגלים את זה בפועל? בעיקר ע"י שפשוט מדברים על זה. למשל, כשזה מגיע לאיזה מעשה מצוה - כשרוצים לעורר את הילד מעיקרא לעשות את המצוה, משתמשים גם ב"שלא לשמה", אבל בשעת מעשה או לאחר המעשה, מרחיבים על מעלת המצוה בעצם, על הזכות הגדולה לעשות את המצוה, על הקרבת ה' שזה מעניק לנו, על השכר בעולם הבא, וכו' וכו'. כל אלו הם מ"יסוד הרוח" - זוהי ה"רוחניות" של החינוך שמעניקים לילד. עשיית המצוה בפועל היא בעיקר ע"י כח יסוד העפר, וכידוע, יסוד העפר נקרא "כלי" לשאר היסודות. ולענייננו, אחרי שהילד כבר עשה את מעשה המצוה בפועל, כבר יש לנו את ה"כלי" של הלא לשמה, שעכשיו נוכל לגלות "מתוכו" את ה"לשמה".

ולכאורה יקשה: איך זה באמת עובד? אם הילד באמת עשה את המצוה שלא לשמה, איך נוכל לבנות בקרבו את יסוד הרוח של הלשמה ע"י שנדבר איתו ע"ז בשעת מעשה או אח"כ, אם זה לא מה שבאמת היה מעורר אותו לפעולה?

אבל התשובה היא שהכל בנוי רק על האמונה של המחנך שבאמת גנוז בכל נשמה ונשמה רצון של לשמה. וכיון שיש לחנך גם רצון נעלם של לשמה, אז אחרי שהוא בין כך כבר פועל מחמת השלא לשמה, מתגלה בתת-הכרתו ומצטרף לפעולה גם רצון דק של לשמה. ואת הרצון הדק הזה, המחנך מנסה לגלות ולעורר בדיבוריו.

וחשוב להדגיש, כי לולי האמונה הזו בניצוץ הלשמה הגנוז בחניך, לא שייך שום חינוך כלל וכלל! כל מה ששייך בלי אמונה הוא רק "להחכים" אנשים לדעת מה כדאי להם לעשות ומה לא כדאי להם לעשות להנאת עצמם, אבל חינוך לא שייך כלל בלי אמונה. כל מטרת החינוך היא להביא את החניך לבחור בטוב מכח עצמו, והיא בנויה כולה רק על האמונה [יסוד האש] שבפנימיות נפשו, גם החניך כבר רוצה לעשות טוב, אלא שהרצון הזה גנוז ונעלם. ולצורך כך, תהליך החינוך הוא תחילה להתחבר לחניך [יסוד המים], לגרום לחניך להוציא את אותו רצון טוב מן הכח אל הפועל לאט לאט, תחילה בהעלם גדול מתוך דירבון חזק של שלא לשמה [יסוד העפר], ולאט לאט לגלות עוד ועוד את הלשמה [יסוד הרוח], ולקלף עוד ועוד את השכבות של ה"לא לשמה".

נסיים בתפילה שנזכה כולנו לחנך קודם כל את עצמינו כראוי, ומכח כך שנזכה לחנך גם את זולתינו בצורה הנכונה, כפי רצון ה'!

ב הערת מו"ר שליט"א - "לכל אדם יש ניצוץ לשמה", ונצרך להתחיל בו. זו נקודה יסודית מאוד! מאוד! מאוד! [א.ה. נראה שלבד הנקודה שנתבארה למעלה, מונח כאן גם שאצל כל ילד מתגלה ניצוץ הלשמה באופן שונה. ילד אחד נוטה יותר ל"נתינה" לשמה - לשמה של חסד, והשני נוטה יותר ללשמה של אמת - "עושה את האמת מפני שהוא אמת". ואצל כל אחד צריכים להתחיל בנקודה הכי חזקה אצלו.]

שהרי טבע האדם הוא כאשר הוא רוצה ללכת בדרך מסוימת והוא נתקע בקיר, כלומר שהוא נתקע בעיכוב מיסוד העפר, האדם נוטה לקבל את המציאות כמות שהיא ולנסות למצוא דרך אחרת להשיג את מבוקשו. משא"כ כשאדם הולך בדרך והוא נתקע בהתנגדות של משהו אחר, מיסוד האש, טבע האדם אינו נוטה לקבל את ההתנגדות בשלילה אלא להתנגד אליה בחזרה, או בצורה מעשית במלחמה גלויה, או בשנאה וטרורניא פנימית. וא"כ, כאשר מונעים מהחניך להוציא את הרצונות של מידותיו הרעות אל הפועל, אם העיכוב יהיה נובע מכעס פנימי, זה יגרום לחניך או להתנגד לפעולת המחנך בכח, או להיכנע אליו אבל לצבור מרירות בפנים בינו לבין עצמו. משא"כ אם פעולת המחנך יהיה נובע מכח של גבול בלבד, אז ייתפס גם אצל החניך הרבה יותר שיש כאן מציאות אמיתית של גבול, ולאט ולאט יתחזק בנפשו כח הגבול הפנימי שלו.

עוד נקודה להוסיף כאן היא שהרבה פעמים, גם דברים שנראים כ"עשה טוב" באמת כלולים בחלק הזה של ה"סור מרע" שבחינוך המעשי, שעניינו לבלום התנהגות בלתי ראויה. למשל, ילד שאינו רוצה להתלבש ומחייבים אותו להתלבש, אין עיקר המטרה כאן לחנך אותו שהוא יבחר בטוב, אלא עיקר המטרה [כלפי נפשו של החניך, חוץ מעצם הצורך המעשי שהוא עניין בפני עצמו] הוא שהוא לא יתרגל להרגל לא טוב להתעצל מלעשות את מה שהוא צריך לעשות למען הצרכים השוטפים של החיים. וא"כ, גם זה הוא סוג של "בלימת התנהגות בלתי ראויה", והוא שייך ג"כ לכלל הזה של חינוך מיסוד העפר.

לעומת זאת ה"עשה טוב" שבחינוך המעשי הוא מכח יסוד הרוח - הכוונת פעילותו הטבעית של הילד לכיוון הנכון. זהו בעצם עיקר מצות החינוך המעשית - לכוין את החניך להתנהג כבר מילדותו בדרך הנכונה, כדי שילך בה בעזה"י למשך כל החיים. וכאן עיקר הנקודה הוא לגרום לחניך שייבחר בדרך הטובה, כלומר שכאן המיקוד אינו בתוצאה - שהוא יעשה את המעשה בפועל [כמו ביסוד העפר, שהמיקוד הוא בהתוצאה שהוא לא יעשה את המעשה], אלא ברצון [מיסוד הרוח] - שהחניך ירצה לעשות את אותו המעשה.

איך מעוררים את הילד לבחור בטוב? איך מעוררים אותו לרצות במעשה הטוב? אם היינו רוצים רק שהמעשה ייעשה על ידו, אפשר לעורר אותו גם שלא לשמה ע"מ לקבל פרס, אבל כאן הרי רוצים שהוא ירצה את הטוב בעצם. אבל איך אפשר להביא את החניך לרצות את הטוב בעצם, כלומר לשמה, מבלי שירצה בו בעצמו? לכאורה זו משימה בלתי אפשרית, אשר על כן אמרו חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה". וכמו שפירשו רבותינו, שחז"ל הדגישו את המילה "לעולם" כי כן הוא תמיד דרך העלייה - תמיד א"א להתחיל אלא שלא לשמה, ורק מתוך הלא לשמה באים לידי לשמה. וא"כ, לכאורה עבודת החינוך של יסוד הרוח - בניית ה"לשמה" - היא עבודה בלתי אפשרית, כיון שאין הלשמה בא אלא מתוך הלא לשמה, בצורה של "ממילא"!

התשובה לדבר היא שאה"נ, א"א לעורר ילד לרצות לפעול פעולה שהוא עדיין לא רוצה לפעול "לשמה", ולכן כל פעם שאנחנו מנסים לשנות את פעולתו של הילד אי"ז שייך לחלק החינוך של יסוד הרוח, אלא לחלק של יסוד העפר. מה, א"כ, החלק של יסוד הרוח שבחינוך [שהוא עיקר מצות החינוך]? העבודה היא לגלות את הלשמה במה שהילד כבר עושה, אלא שהוא עושה אותו עד עכשיו בעיקר שלא

שבעים כוחות הנפש לגר"א - עפר

יסוד העפר - כנגד אמהות ודוד המלך

מדוע? האיש מוגדר כצורה, והאשה מוגדרת כחומר. בחלוקה של ד' יסודות, האויר ומים ואש הם צורה, והחומר שלהם הוא עפר. מצד האבות, יש שלש, אויר מים אש - צורה. ומצד החומר - יש ארבע. וכל תפיסת ארבע מתחדש מכח האשה. מצד כך, ד' יסודות שלשתם צורה, וארבעתם הוא חומר. זה סוד ג' אבות וד' אמהות. הארבע אמהות - זה הכח של ארבע חמריות בבריאה: עפר דאש, עפר דמים, עפר דרוח, עפר דעפר.

דוג' פשוטה לכך, יש שלש אבות וארבע אמהות. ממה נפשך, אם יש ג' אבות אז למה אין ג' אמהות אלא ד'? ואם יש ד' אמהות למה אין ד' אבות אלא ג'? מהו המושג של ארבע אמהות אם יש שלש אבות? ג' וד' הוא שבעה, ויש מהלך של שבעה אושפיזין, ג' אבות עם יוסף משה אהרן ודוד, ויש תפיסת שבעה של ג' אבות וד' אמהות. מהו התפיסה של ד' אמהות? כידוע, אברהם במקביל למים, יצחק במקביל אש, יעקב במקביל לרוח. והעפר - לפעמים נקרא רחל ולפעמים נקרא דוד. בכל אופן, העפר שייך לאמהות.

תפיסת עולם ותפיסת עפר

"נפשי כעפר לכל תהיה", העולם נמצא למטה מהאדם, וא"כ למה הסדר הוא נפש, שנה, עולם? בעומק, יש תפיסת נפש שלמעלה מהעולם, אבל הרי האדם בגופו דורך למעלה ממקום העולם. הגר"א (ליקוטים בסוף ספרא דצניעותא) מגדיר את האדם (נפש) והמקום (עולם) לבחינה של זכר ונקבה. בתפיסה העליונה, הנפש (האדם) הוא למעלה מהמקום (עולם). זה מצד עומק הנשמה - לא מצד הגוף. מאיפה בא התפיסה שהנפש והגוף הוא למעלה מהמקום? זה התפיסה התחתונה, מכח החטא.

בתפיסה העליונה, הסדר הוא עולם (מקום), זמן (שנה), נפש (אדם). העולם, המקום, הוא למעלה ביותר, והנפש הוא למטה ביותר. זה התפיסה השורשית. מה קורה מכח החטא? מתחדש תפיסה של עולם שהיא למטה מנפש. ולתפיסה הזו, האדם נפל.

מכח החטא, אומרים חז"ל, נתקלקל כל העולם כולו עמו. מה היה הקלקול? מה שלפני כן, העולם נתפס כשלש, אש רוח ומים - מכאן ואילך, מכח החטא, המקום (העולם) נתפס כעפר כפשוטו. לפני החטא, יש עולם שנה ונפש, ומה זה עולם? ג' כוחות - אויר, מים, אש. ומצד כך, אין עפר. העפר מתחדש רק אחר כך, או מיובש שבאש או מהקור שבמים. אבל לפני החטא, אין יסוד העפר.

נחدد יותר. ג' יסודות הפועלים יש כנגדם אותיות בכ"ב אותיות, אבל העפר אין כנגדו אות בכ"ב אותיות. והדבר צריך ביאור. איך יש כזה דבר שיש אות כנגדו אות בכ"ב אותיות? אם אין לה אות, אז מאיפה היא באה?!

יש עולם שנה ונפש. תפיסת עולם - הוא לעולם בחינה של שלש. לכאורה, לפי התפיסה הפשוטה, העולם - זה העפר. אבל העפר הוא תפיסת ארבע, לא תפיסת שלש. וא"כ למה עולם נקרא תפיסת שלש?

יש כאן תפיסה מאד שורשית, כאשר מתבוננים בה. באמת, תפיסת 'עולם' ותפיסת 'עפר' הם שני דברים שונים בתכלית. בשורש השורשים, עולם אינו עפר, והעפר אינו עולם.

הקרקע של העולם שאנחנו רואים נקרא עפר - זה תפיסת עולם שנמצא לאחר החטא. אז העפר מוגדר כעולם, והעולם מוגדר כעפר. אבל בשורש השורשים של הדבר, העולם הוא לא עפר, והעפר הוא עולם. מאיפה נולד התפיסה שהעולם הוא עפר? זה רק מכח קללת החטא של "עפר אתה ואל עפר תשוב".

בסדר של עש"ן, מתתא לעילא, נפש, שנה, עולם. מה קורה מכח החטא? אז יש נפילה ממדרגת נפש למדרגת עולם. ומצד כך אז העולם נמצא למטה מהעפר.

במשל פשוט, מי נמצא למעלה ממי, האדם או העולם?

(המשך השיעור בגיליון הבא)

רכישת ספרי הרב
ספרי אברמוביץ
משלוח ברחבי העולם
03.578.2270
books2270@gmail.com
USA 718-871-8652

@
לקבלת
העלון
בדוא"ל
bilvavi231@gmail.com

!
כל החומר
[נולד מדור הליקוטים]
שמופיע בגיליונות
מידי שבוע
יוצא לאור לראשונה

קו ישיר לשמיעת
שיעורי מורנו הרב שליט"א
'ב'קול הלשון'
ישראל 073.295.1245
USA 605.313.6660

כל הזכויות שמורות ©
'מערכת' בלבי משכן אבנה
טלפון 052.763.8588
פקס 03.548.0529
bilvavi231@gmail.com

מבחן להערכה עצמית

מבחן להערכה עצמית [חלק א'] - יסוד הרוח מול יסוד העפר

פעיל - סביל

לפניך שתי סיטואציות, כל אחת עם שתי תגובות אפשריות. תנסה לדמיין איך אתה היית מגיב!

- סיטואציה ראשונה -

אבל אין לך מושג לאן לפנות. אתה מחפש בפרסומון של יום ראשון לראות אם במקרה תהיה הודעה על מקומות פנויים בכולל, אבל הכולל היחיד שאתה רואה שם נראה ממש לא מתאים. אתה מחליט לחכות עד שיצא הפרסומון של יום רביעי, אולי יהיה בו משהו יותר רלוונטי, ואתה מנחם את עצמך ששמעת מבן דוד שלך שאולי הוא עוזב את הכולל שלו, וא"כ אולי תוכל להיכנס במקומו, אז בעזרת ה' משהו יסתדר...

בזמן קיץ היה לך כולל, אבל זה לא היה כ"כ מוצלח, ולפני בין הזמנים הודעת לראש הכולל שאתה לא ממשיך שם זמן הבא. עכשיו זה כבר סוף בין הזמנים, ואתה...

(א) מזדרז למצוא לעצמך כולל חדש. אתה שואל את כל החברים אם הם יודעים על איזה כולל שיש בו מקומות פנויים, ואתה מתקשר לכל אחד מהם, מברר פרטים, ואפילו "דוחף" קצת עד שאתה מקבל תשובות...

או אולי אתה...

(ב) חושב לעצמך שבעצם אתה צריך לחפש כולל חדש,

- סיטואציה שנייה -

מחדש אם יש השקעה יותר בטוחה...

(ב) אתה כמעט לא רואה את הפרסומות, ובטח לא טורח לקרוא מאמרים... יום אחד כמה אברכים יושבים לידך ומשוחחים ע"ז, ואתה דוחה את הכל באמירת "דיה לצרה בשעתה". כשהם מגיבים שהרבנים אומרים שזו השתדלות נחוצה, אתה מחליט שתשאל את הרב שלך ותעשה את מה שהוא אומר, אבל בין כך וכך, רגשית אין לך שום דאגה או רצון לדאוג על מה יקרה בטווח כ"כ ארוך כזה...

שני אתה אברך טרי עם שני תינוקות, ואתה רואה כל הזמן אין סוף מודעות ופרסומות על ההכנות הכלכליות שהורים צריכים לעשות כבר מאז שילדיהם צעירים בכדי שיוכלו לחתן אותם בכבוד. אתה...

(א) קורא את כל המאמרים המתפרסמים בעיון, ומתחיל לחקור בעצמך את הנושא לעומק. בסוף אתה מחליט להשקיע שיעור מסויים מההכנסה החודשית בבורסה, אתה מתעניין בכל האופציות השונות שיש, ומחליט מה שנראה לך הכי שווה. אבל אז ההשקעה מתחילה לרדת, ואתה מתחיל לחקור

צורת אדם

השיעור הבא יעסוק: בת העין

יום שלישי יג' חשון תשפ"ו

רח' הרב בלוי 33

ירושלים

20:30

מבחן להערכה עצמית

מבחן להערכה עצמית [חלק ב'] - רוח מול עפר

פעיל - סביל

התשובה ניתנת לרשום ע"י הקפת אחד מהמספרים 1 עד 10, כאשר 1 פירושו נטייה חזקה מאוד למידה הראשונה שבזוג, 10 פירושו נטייה חזקה מאוד למידה השנייה שבזוג.

הקדמה: במדור זה, אנחנו מנסים לתת כל שבוע זוג של מידות הפכיות, המשתייכות לשני יסודות הפכיים. יש להתבונן בשני הצדדים, ולנסות להעריך באופן כללי לאיזה צד האופי שלך נוטה יותר, והאם הנטייה לאחד מהצדדים הוא חזק מאוד או חלש. את

יסוד העפר

יסוד הרוח

סביל

פעיל

משא"כ בצורה בלתי מאוזנת, האדם יכול להפוך את היוצרות - כשזה מגיע להשתדלות לש"ש או כל השתדלות נחוצה שקשה לו לבצע אותה, אז האדם ינקוט בגישה של "סביל", לראות איך יפול דבר "לבד". וכשזה מגיע למשהו שהוא מאוד רוצה, האדם יהפוך את העולם כדי שיתקיים רצונו, ויעשה פעולות הרבה מעבר לחובת ההשתדלות...

ניתן להיעזר כאן בסיפורים שבחלק א'. בסיטואציה הראשונה של מציאת כולל, בדרך כלל חובת האדם להשתדל במידה הגיונית, ולא לסמוך על "תקוות בעלמא" שמשוהו יסתדר לבד. משא"כ בסיטואציה השנייה של ההשתדלות לחיתון הילדים מגיל אפס, אפילו אם יש מקום לאדם להשתדל בכך באופן מעשי, ודאי נראה שאין לאדם להתערב רגשית בכך ולהתחיל להיכנס ראשו ורובו לחקור כל מיני השקעות וכדומה. כאן זה המקום לזכור שסו"ס הקב"ה הוא המנהיג את עולמו, וכל מעשינו אינם אלא פרעון קנס ההשתדלות.

הסבר: מכאן **יסוד הרוח**, האדם נהנה לפעול, לחקור, ולהנהיג את חייו בדעת, ולא לחכות עד שנתיות מסביב יכריחו אותו להגיב אליהם. והיפוכו **ביסוד העפר**, שמכוחו טבע האדם לקבל את החיים איך שהם מגיעים אליו, ורק "להגיב" לכל מצב כפי שנצרך, אבל לא "ליזום" פעולות מעצמו.

בצורה המאוזנת, המקום לאדם להשתמש עם כח הפעילות של **יסוד הרוח** הוא לכל ענייני עבודת ה' וביצוע חובתו בעולמו, וכן לענייני השתדלות הנצרכים לפי מדריגתו, שלא להתעצל בהם או לזלזל בהם. והמקום להשתמש בכח ההפכי של **יסוד העפר** הוא שלא לעשות השתדלות מיותרת, כגון השתדלות בלתי נצרכת לפי מדריגתו, או השתדלות שבאה על חשבון הרוחניות שלו. במקרים כאלה האדם צריך להתחזק בבטחון שסו"ס לא הוא המנהיג את עתידו, וכל תכנוניו אינם אלא תשלום קנס ההשתדלות, אבל במציאות האמיתית כולנו רק "מקבלים" את תנועת החיים מהקב"ה כפי שהוא ית' מוהיג אותם.

קול השבוע

073.295.1245 ♦ 605-313-6660 « 2 4 12

1 בלבבי משכן אבנה	2 ארבעת היסודות	3 סדרת "דע את
4 התבודדות	5 תפילה	6 ספרי קודש
7 דרשות	8 פרשת השבוע	9 מועדי השנה
10 תורה, גמרא, שו"ע	11 מחשבה/עבודת ה'	12 אוצר אותיות
13 צורת אדם	14 צורת אדם ועבודתו	15 עבודת הנפש
לפי עשר הספירות		

קרירות דקלוקל המתגלה בחמימות דקלוקל

וא"כ לפי"ז אפשר להבין יותר מהי קור דקלוקל ומהי קור דקדושה.

כמו שביארנו, קור דקלוקל בנפש מתגלה באות ברית קודש באופן של מקרה לילה. כאשר לא נעשה באופן דקלוקל של מקרה לילה, אלא נעשה בהולדה דקדושה באופן של וידע אדם את חוה אשתו, שמה מתגלה שאותו הקור הופכת להיות צירוף יחד עם זולתו. מה קורה כאשר זה נעשה באופן של מציאות לעצמו בלי הצירוף, של וידע אדם את אשתו? זה עומק ההגדרה של הקרירות. **הרי** כשיקרה מקרה לילה לכל אדם, זה מגיעה מחמימות, ולא מקרירות. מה ביאור הדבר? זה חמימות, אבל זה חמימות שלא מביאה לידי צירוף, וחמימות כזה בעצם תפיסה של קרירות.

חמימות אמיתית מביאה לידי צירוף. קרירות לעצמה הוא פירוד. כאשר הקרירות מצטרפת, היא הופכת להיות מציאות חס. אבל כאשר היא מציאות לעצמה, זה קרירות דקלוקל.

כמו שהזכרנו, "קור וחם" בגמטריא "שמח". שזה סוד השמחה - המיזוג של הכוחות.

בקומת הנפש, יש כח שנקרא פירוד, היפוך כח החיבור והאחדות של "וידע אדם את חוה אשתו". כשאין גילוי של חיבור, באותו מקום חלה פירוד. ויש בחירה להשתמש באותו מקום של הנפש או בכח האחדות או בכח הפירוד. עומק הבחירה היא - האם הקרירות מביאה לידי נקודת הצטרפות, או לידי נקודת פירוד.

כאשר הקרירות נמצא במהלך דקלוקל, זהו מקרה לילה. בכח של אותו טיפה, כשהקרירות שבו מתגלה כמציאות לעצמה ולא כמציאות מצטרפת.

קרירות דעמלק - קרירות שאינו מביא לידי צירוף

הקרירות כשהיא מתגלה כמציאות לעצמו הוא הקרירות דעמלק.

עמלק בא על ישראל בריפדים, כשהיו ידיהם רפוי בתורה. כידוע מרבתינו, רפידים זה אותיות "פה רד", כח מופרד. כל עמלק ענינו רפידים, כח מופרד. בעמלק נאמר "אשר קר", שהוא מלשון קרירות - כלומר עמלק מגלה קרירות שלא מביא לצירוף.

דוגמא פשוטה לכך, מה עושה כל אדם בשעה שהוא נכוה? לוקח מים קרים.

עמלק קפץ לאמבטיה רותחת והוא נכוה, ומקרה למי? לאחרים. למה לא לקחת עוד מים קרים על אותו מקום כדי שיהיה קר? בודאי שזה לא שאלה כפשוטו, אלא יש כאן הגדרה בעומק של עמלק. עמלק הגדרתה הוא, שכאשר הם מגלים קרירות, הם נכוים מכך, הם מגלים קרירות לעצמו - ויש כאן חמימות, הם נכוים, אבל זה חמימות שאינו מצטרף לזולת. אלא מעמידים הן הקרירות והן החמימות לעצמו.

בעומק, כח הקרירות בבריאה הוא להעמיד כל כח לעצמו. בלשון פשוטה, אדם שלא רוצים להצטרף לזולתו, מגדירים אותו כאדם קר. הקרירות דקלוקל היא פירוד. והשורש לכך בריפדים, בעמלק, שמעמיד כל כח וכח לעצמו. היפוך כח ישראל שהוא כח הצירוף, "כאיש אחד בלב אחד", כנגד כך יש עמלק שהוא כח הפירוד. וביחס לאיכויות היסודות, האיכות של הקור היא האיכות המפרידה ביותר שישנה. היא מעמידה כל כח וכח כמציאות לעצמה - וזה קרירות דקלוקל של מים.

קרירות - צמצום

בלשון אחרת, רבותינו אומרים שההחמימות יוצרת התפשטות, ואילו הקרירות יוצרת הצטמצמות. כלומר, הקרירות דקלוקל פועלת לא רק שהאדם אינו מצטרף לזולתו אלא עוד יותר מזה, שהדבר כשלעצמו יש בו צמצום. וא"כ לא רק שהקרירות אינו מצטרף עם כח אחר, אלא עומק הקלוקל של הקרירות הוא, שההווה עצמה מצטמצמת.

לדוגמא, חז"ל אומרים שהמילה "גם" הוא לשון ריבוי, ואילו "אכין ורקין" (אך, רק) הוא לשון מיעוט. רק הוא אותיות ק"ר, צמצום, מיעוט לעצמו, לא מצטרף לזולתו. בקרירות מתגלה מהלך יותר עמוק, שהדבר מצטמצם כמציאות לעצמו.

הקרירות דעמלק - כח צמצום שמכלה את עצמו

נחזור לסוגית עמלק. "אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריו" - ועמלק היה זורקות הערלה כלפי מעלה, ששמה מתגלה הקרירות ביותר.

ואחרי זה כתוב, "מחה תמחה את זכר עמלק" - עומק הדבר, המילים "למחות" ו"חם" הם מאותו שורש. מאיפה מגיעה בעומק מחיית זכר עמלק? ודאי כפשוטו יש מצות מחיית עמלק, אבל מאיפה מגיעה השורש הפנימי של המחייה? **עמלק** נכוה ומקרה המים לאחרים - מה

הקרירות פועלת? צמצום. והכח הזה של צמצום, שנעשה על ידי קרירות, ישיב לו על ראשו - שהוא כח שמכלה את עצמו. עמלק נמחה על ידי שהוא נכוה, והכוויה הזו היא חמימות, ועל זה נאמר "מחה אמחה", מלשון חמימות. זה מהלך אחד של מחיית עמלק - הכוויה עצמה של המים רותחים מכלה אותם מכח החמימות.

אבל מהלך נוסף בעצם הכילוי של עמלק הוא, שהקרירות שבו היא מכלה את עצמו.

קרירות, מקרה - שורשם ב"אשר קרך", שרבותינו אומרים שהוא או מלשון קרירות או מלשון מקרה. מה ההבדל בין דבר מקרה לדבר שאינו מקרה? המקרה לא מצטרף לדבר שהיה לפני ולמה שיהיה אחרי. דבר שאינו מקרה אמנם מצטרף לדבר שהיה לפני ולמה שיהיה אחרי. זה אבחנה של קר, שהוא קרירות - מקרה. הגדרתה הוא, כח לעצמו שאינו מצטרף לזולתו. ומצד כך, עמלק הוא בחינת מקרה - שכל דבר וכל הווה עומדת כמציאות לעצמה והיא לא מצטרפת עוד. אבל יש גם מהלך פנימי יותר שמתגלה בכח הקרירות - שהיא מכלה את מציאות של עצמה מתוך עצמה. כי היא תמיד נמצא בתנועת התכווצות.

מערכת הבריאה בנויה באופן של קור וחום, ובין קור וחום יש שני ממוצעים, שנקראים רוויה ופשרות. ויש תקופה בין חורף לקיץ, ויש תקופה בין קיץ לחורף - וזה רוויה ופשר, ואלו הם שתי מערכות. אבל מה קורה כשהקרירות הוא מהלך לעצמו? זה לא כמו סדר השנה שיש בו קור וחום. לאחר שהקב"ה הביא המבול, הכל נעשה חלק תהליך מהשנה, ולא כמציאות לעצמו. מבול הוא מלשון בבל, הכל מתבלבל שם, כלומר כל כח לא היה מצורף לזולתו. ומה נעשה בהבטחת הקב"ה שיש ששה עונות בכל שנה ושיהיה קיום כל שנה כולה? מתגלה שהקור עושה צירוף, ושהקור הוא רק חלק מתהליך הכוללת. אבל אם אני מעמיד הקור לעצמו, לא רק שהוא לא מצטרף אלא הוא מציאות שמכלה את עצמו.

וכאן בעצם מתגלה הכח הכילוי שחל בבריאה. זה מתגלה ביותר בעמלק, מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים - וזה מהמים התחתונים ולא מהמים העליונים. אבל זה כח שמכלה את עצם המציאות.

(המשך השיעור בגיליון הבא)

(המשך השיעור בגיליון הבא)

מהות המידות 035 מים קור
מספר שיעור בקול הלשון 1130905

לשון השלחן ערוך - סעיף ג-ז

סעיף ג אין נפילת אפים בליצה; ובליצי אשמורת נוהגים ליפול על פניהם, שהוא קרוב ליום.

סעיף ד נהגו שלא ליפול על פניהם לא בבית האבל, ולא בבית החתן, ולא בבהכ"נ ביום מילה, ולא כשיש שם חתן. הגה: ודוקא שהמילה או החתן באותו ב"ה, אבל אם אין המילה בבהכ"נ, אף על פי שהיא בבהכ"נ האחרת, אומרים תחנון (פסקי מהרי"א סי' פ"א); וביום המילה שאין אומרים תחנון, דוקא שחרית שמליץ אז התינוק, אבל מנחה אף על פי שמתפללין אצל התינוק הנימול, אומרים תחנון; מה שאין כן בחתן, שאין אומרים תחנון כל היום, כשמתפללין אצל החתן (הגהות מיימוני פ"ה מה"ת) ולא מקרי חתן אלא ביום שנכנס לחופה.

סעיף ה אם חלה מילה בתענית צבור, מתפללים סליחות ואומרים וידוי ואין נופלים על פניהם ואין אומרים והוא רחום בשחרית, אפי' במקום שנהגו לאומרו בלא זה.

סעיף ו נהגו שלא ליפול על פניהם בט"ו באב, ולא בט"ו בשבט, ולא בר"ח, ולא במנחה שלפניו, ולא בחנוכה, וי"א גם במנחה שלפניו, (וכן נוהגין). בפורים, אין נופלים על פניהם (בל"ג בעומר אין נופלין, בעי"כ אין נופלין, וכן בערב ר"ה אפי' שחרית, מנהגים).

סעיף ז ומנהג פשוט שלא ליפול על פניהם בכל חדש ניסן, ולא בט" באב, ולא בין יו"כ לסוכות, (ולא מתחלת ר"ח סיון עד אחר שבועות).

בגדר הזמנים שאין עושים נפילת אפיים

לשמחה, לא שיהיה יום תענית וזעקה ויגון, ואל יאמר בהם אלא הדברים הנאותים והמשמחים, ולהזכיר נפלאותיו אשר עשה עם אבותינו ולנו.

כוונת הרמב"ם כאן, כשכותב להימנע מלהתחנן תחנונים שאינם של חובה בשבת, אינו שכיון שהתחנונים אינם אלא רשות לכן הם נדחים מפני כבוד השבת, אלא שכיון שאינם מתאימים לרוח השבת ולכן אין זה צורת התפילה הראויה לשבת, ויש לבחור סגנון תפילה אחרת שמתאימה לרוח הזמן.

ונראה להסביר כן את דברי הריב"ש ג"כ, ולפ"ז נבין את החילוק שבין רשות וחובה לא כחילוק בין דבר חמור לדבר קל, [שמקביל להבדל שבין אש ומים, חיוב מול מידת חסידות], אלא כחילוק בין "תקנה קבועה" שנאמר עליו "לא פלוג" [יסוד העפר], לבין דבר שעושים כל פעם רק בגלל שכן "הנכון והראוי" [יסוד הרוח]. וכוונת הריב"ש שכיון שתחנון אינו תקנה קבועה אלא רשות, כלומר דבר שעושים כל פעם רק כי כן הוא הנכון והראוי, לכן בזמנים ומקומות שמרגישים, כל מקום לפי מנהגו, שאין זו הצורה הראויה והנכונה להתפלל בה, עדיף להם לדלג ע"ז ולהתפלל תפילותיהם בצורה הראויה והנכונה לפי מנהגם. [ולכן גם מצינו בזה שינויי מנהגים לאורך הדורות, כי זה דבר שתלוי בכל מקום ובכל זמן כפי ה"רוח" של אותו זמן, וע"ז נאמר "העושה תפילתו קבע אין תפילתו תחנונים", ודוק].

למה אין נפילת אפיים בלילה ובבית אבל

וזמן של אבילות, דוגמת "וידום אהרן", מכח של דומם - יסוד העפר. אולם, מצד החלק של יסוד האש זה לא מתאים, שהרי התינוח מי שנמצא במצב רגיל, יש לו להפיל את עצמו לידי ה' ולבטל את עצמו בפניו, אבל מי שהקב"ה כבר "הפיל אותו" למצב של הכנעה, כגון בלילה או באבל, אם הוא יחזור ויפיל את עצמו זה רק מראה שהוא לא מכיר את ה"הפלה" שהקב"ה כבר הפיל אותו, והוא עדיין מתנהג כאילו כוחו עדיין בידו אא"כ הוא יפיל את עצמו לידי ה'. ולכן עבודת האדם במצב כזה הוא דווקא לא להפיל את עצמו, אלא להתבונן בהכנעה שהקב"ה כבר הפיל עליו, ולקבל אותו באהבה ובשתיקה מכח יסוד העפר, כמו שנתבאר.

עיינ בפתיחה להלכות תחנון שהבאנו את דברי הריב"ש שהוכיח מזה שיש שינויי מנהגים מתי אומרים או לא אומרים תחנון, שתחנון הינו רשות ולא חובה. ולפי פשוטו אפשר להבין שכיון שתחנון אינו אלא רשות, דינו קל יותר ודי גם במנהג בעלמא לבטלו. וממבט ארבעת היסודות זה מקביל ליסוד המים, שאינו אלא תוספת הידור, ולכן נדחה ממקומו בקלות כטבע המים שהינם גמישים. אולם, עיי"ש שהסקנו שגדר תפילת תחנון שהוא "דבר הראוי" ואינו מידת חסידות בעלמא. ולכן נראה לבאר את כוונת הריב"ש באופן אחר, ע"פ דברי הרמב"ם בתשובה (פאר הדור סימן קל), וז"ל:

"אלו התחינות והבקשות ותפילות אשר העתיקו מספרי הגאונים, לא חזי לי אמירתם לא ליחיד ולא לציבור לא בשבת ולא בימים טובים, מפני שהחכמים ז"ל כאשר תיקנו דבר כדי לומר בשבת לחולה וכיוצא, אמרו שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא ורחמי מרובין, והוא הודעה בלבד. ולא מנעו ברכות אמצעיות של שמונה עשרה כי אם מפני שהיא רחמים ותחנונים, והטעם כי התפילה עבודה נכונה לכבוד הקל יתברך, וצריך להזכיר בכל יום ענינא דיומא, ובבוא יום שבת ויום טוב צריך להיות שמח ונעלז ולהודות לקל אשר נתן מנוחה לעמו ישראל שבתות ומועדים

ונוסיף כאן נקודה קטנה ע"ד האגדה, דהנה לכאורה צ"ב למה אין נפילת אפיים בלילה או בבית אבל. שהרי התינוח בזמני שמחה, שצורת התפילה של ביטול והכנעה אולי קצת סותרים את עליזות השמחה, אבל לכאורה בלילה או בבית אבל זה דווקא זמן ומקום מאוד מתאים להתפלל בצורה כזו?

ונראה ע"פ מה שכבר ביארנו שבתחנון יש ב' חלקים - יש את מעשה הנפילה שהוא מיסוד האש, מעשה של ביטול והכנעה, "נפלה נא ביד ה'", ויש את מצב הנפילה של כיסוי הפנים שהוא מצב עומד של הכנעה וביטול היכולת, מיסוד העפר. ונראה שמצד החלק השני של יסוד העפר, זה דווקא העבודה המתאימה ללילה

ספרי מורנו הרב שליט"א

פירוש 'בלבבי משכן אבנה' על הספה"ק

מסילת ישרים (ג' כרכים)

דרך ה' - חלק א' אָזל

נפש החיים שער ד'

בעל שם טוב על התורה עם ספר 'להב אש'

ספרים וקונטרסים נוספים

ספר קול דממה דקה אָזל

בלבבי משכן אבנה - הכנה לשבת קודש אָזל

שאלות ותשובות - שאל לבי תשע"ח-תשע"ט

קונטרס וחי לעולם

תורת הרמז - על סדר הפרשיות אָזל

ספר ההתבודדות

עם פירוש על המספיק לעובדי ה' - פרק ההתבודדות

ספר עולם ברור

פני הלב עולמה הפנימי של אישה בימינו

פנימיות התורה

פירוש בלבבי משכן אבנה על פתחי שערים אָזל

פירוש בלבבי משכן אבנה על עץ חיים אָזל

פירוש בלבבי משכן אבנה על רחובות הנהר אָזל

פירוש בלבבי משכן אבנה על קל"ח פתחי חכמה אָזל

ספרים מתורגמים

ספר בלבבי משכן אבנה חלק א - בתרגום לאידיש אָזל

ספר בלבבי משכן אבנה חלק א - בתרגום לצרפתית אָזל

ספר בלבבי משכן אבנה חלק א - בתרגום לספרדית אָזל

ספר בלבבי משכן אבנה א - בתרגום לרוסית אָזל

סדרת בלבבי משכן אבנה

בלבבי משכן אבנה - ט' חלקים

בלבבי משכן אבנה על מועדי השנה (ב' כרכים)

בלבבי משכן אבנה על התורה - תשס"ו (ב' כרכים) אָזל

סדרת "דע את"

דע את עצמך - הכרת הנפש

דע את נפשך - בנין כוחות הנפש

דע את הרגשותיך - עולם ההרגשה

דע את מחשבותיך - עולם המחשבה

דע את דמיוןך - עולם הדמיון

דע את נשמתך - גילוי הנשמה

דע את הויתך - גילוי הוית הנפש

דע את מנוחתך - מנוחת הנפש

דע את גאולתך - גאולת הנפש הפרטית

דע את ביתך - בנין הבית היהודי

דע את ילדיך - חינוך ילדים

דע את תורתך - דרכי לימוד

דע את ביטחונך - ביאור דרכי הבטחון והשגתו

דע את חלקך ותן חלקנו

סדרת ארבעת היסודות

דע את מידותיך - מהות המידות - יסוד העפר אָזל

הכרה עצמית והעצמת הנפש

ארבעת היסודות - יסוד העפר - תיקון כח הריכוז

ארבעת היסודות - יסוד המים - תיקון כח התאווה

ארבעת היסודות - יסוד האש - תיקון כח הכעס

ארבעת היסודות - יסוד העפר - תיקון כח העצבות

ארבעת היסודות - יסוד העפר - תיקון כח השמחה

ארבעת היסודות - יסוד העפר - תיקון כח העצלות

Building A Sanctuary In The Heart, Vol. 1-2

Getting To Know Your Self

Getting To Know Your Soul

Getting To Know Your Feelings

Getting Ready For Your Redemption

Getting To Love Your People

Getting To Know Your Home

Bilvavi – On The Path (Mesilas Yesharim)

Bilvavi – On The Holy Days

Bilvavi – On The Parsha (Bereishis-Shemos)

Bilvavi – On The Parsha (Vayikra-Devarim)

Building Yourself (Gateway to Actualizing Your Potential)

Gateways To Hashem (For Today's Jewish Woman)

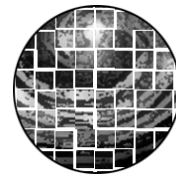
Gateways to Revealing Hashem in Our Lives

Serenity (Developing Inner Calm in a Chaotic World)

רכישת ספרי הרב: ספרי אברמוביץ משלוח ברחבי העולם 03.578.2270

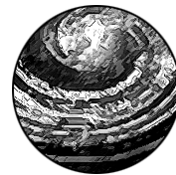
משפ' אליאס
רח' קדמן 4
לפרטים
050.418.0306

שיעור שבועי חולון
בלביפדיה
מחשבה
יום ד' 20:30

רח' הרב בלוי 33
לפרטים
052.763.8588
שיעור עץ חיים 21:05

שיעור שבועי ירושלים
בלביפדיה
עבודת ה'
יום ה' 20:30 בדיוק

יש לשלוח בקשה
לכתובת:
bilvavi231@gmail.com

לקבלת העלון השבועי
בדוא"ל
לפי סדר הפרשיות,

ב"קול הלשון"
ישראל 073.295.1245
USA 605-313-6660

שיעורי מורינו
הרב שליט"א

03.578.2270
books2270@gmail.com

רכישת ספרי הרב: ספרי
אברמוביץ
משלוח ברחבי העולם

U.S.A.
SHIRAH DISTRIBUTORS
Tel. 718-871-8652

4116 16th Avenue
Brooklyn, NY 11204
sales@shirahdist.com

צורת אדם

הנושא הכללי הוא: העין
השיעור הבא יעסוק: בת העין

יום שלישי יג' חשוון תשפ"ו
רח' הרב בלוי 33 ירושלים
20:30

לאזנה לשיעור בקול הלשון

USA ישראל ♦ 073-295-1245 605-313-6660

ומקיימים: כוכבית [*] סולמית [#] - <

[#] - [xxxxxxxx] סולמית [#]

קו ישיר לשמיעת
שיעורי מורנו הרב
שליט"א
'ב'קול הלשון
ישראל 073.295.1245

רכישת ספרי הרב
ספרי אברמוביץ
משלוח ברחבי העולם
03.578.2270
USA 718.871.8652
books2270@gmail.com

צורת אדם 001 יסודות כלליים בצורת אדם	35060279
צורת אדם 002 מבנה הגולגלת	35332044
צורת אדם 003 גולגלת-חלל-אוויר-מוחין	35864656
צורת אדם 004 אופני שורשי צורות המחשבה	35949634
צורת אדם 005 מח חכמה	36092633
צורת אדם 006 מח בינה	36345017
צורת אדם 007 מח דעת	37279529
צורת אדם 008 עיניים-ראייה	37323050
צורת אדם 009 אוזניים-שמיעה	37391066
צורת אדם 010 חוטם-חוש הריח	38119459
צורת אדם 011 פה דיבור	38424100
צורת אדם 012 עורף	38489170
צורת אדם 013 צואר	38603719
צורת אדם 014 מצח	38953647
צורת אדם 015 זקן	39091166
צורת אדם 016 גרון	39831851
צורת אדם 017 חין	40075566
צורת אדם 018 לשון	40224569
צורת אדם 019 שיניים	40300698
צורת אדם 020 שפתיים	41106107
צורת אדם 021 פאת הראש	41789682
צורת אדם 022 פאת הזקן	41893582
צורת אדם 023 הגוונים שבעין	41977941

לקבלת העלון
בדוא"ל
bilvavi231@gmail.com
לקבלת העלון
בפקס 03.548.0529

כל הזכויות שמורות ©
'בלבבי משכן אבנה'
טלפון 052.763.8588
פקס 03.548.0529
bilvavi231@gmail.com